

MATHIAS ÉNARD
ULICE ZLODĚJŮ

***Ale když jste mladí, musíte věci vidět, sbírat
zkušenosti, nápady, mít otevřenou mysl.
„Tady!“ přerušil jsem ho. „Člověk nikdy neví!
Tak tady jsem se setkal s p. Kurzem.“***

JOSEPH CONRAD, *Srdce temnoty*

I

ÚŽINY

Lidé jsou psi, lísají se k sobě v bídě, válejí se ve špíně, aniž by se z ní dokázali dostat, celý den si lížou srst a pohlaví, leží v prachu připraveni udělat cokoli pro kus flákoty nebo shnilou kost, kterou jim chce člověk hodit, a já, stejně jako oni, jsem lidská bytost, tudíž zkažený odpad ztročený instinkty, pes, co kouše, když má strach a touží po pohlazení. Jasně vidím do svého dětství, do svého života štěněte v Tangeru; do svého toulání mladého čokla, do svého úpění zbitého psa; chápu své pobláznění po samičkách, jež jsem považoval za lásku, a hlavně chápu nepřítomnost pána, kvůli němuž se všichni touláme, abychom ho našli ve tmě, očicháváme se, ztraceni a bez cíle. V Tangeru jsem chodíval pěšky dvakrát denně pět kilometrů, abych se podíval na moře, přístav a Úžinu, teď taky hodně chodím pěšky, čtu, čím dál víc, příjemný způsob, jak zahnat nudu a smrt, jak oklamat mysl tím, že ji rozptýlíme, vzdálíme jediné pravdě: jsme zvířata v kleci žijící pro potěchu v temnotě. Nikdy jsem se nevrátil do Tangeru, nicméně jsem se setkal s lidmi, kteří toužili se sem dostat jako turisté, pronajmout si pěknou vilu s výhledem na moře, ochutnat čaj v *Café Hafa*, vykouřit hašiš a ošukat domorodce, většinou domorodce mužského pohlaví, ale ne výhradně, existují lidé, kteří doufají, že si užijí s princeznami z *Tisíce a jedné noci*, přísahám, tolik mě jich požádalo, jestli

bych jim nemohl zařídit krátký výlet do Tangeru s hašišem a domorodci, aby si odpočinuli, a kdyby věděli, že jediný zadek, co jsem kdy viděl před tím, než mi bylo osmnáct, byl zadek sestřenice Merjem, omdleli by nebo by mi nevěřili, tolik spojovali Tanger se smyslností, touhou, shovívavostí, která nebyla nikdy pro nás, ale kterou jsme nabízeli turistům prostřednictvím poctivých mincí z peněženek bídy. Do naší čtvrti nepřicházel žádný turista. Dům, v němž jsem vyrostl, nebyl ani okázalý, ani nuzný, stejně jako moje rodina, můj táta byl zbožný, takzvaně dobrák, úctyhodný člověk, který netýral svou ženu ani děti – až na pár občasných kopanců do zadku, což nikdy nikomu neuškodilo. Muž jediný, ale dobré, knihy, Koránu: tam bylo všechno, co potřeboval vědět o tomto životě a i co ho čeká v tom jiném, modlit se pětkrát denně, držet půst, dávat almužnu, jeho jediným snem byla pouť do Mekky, které se říká hádždž, hádždží Mohsen, to byla jeho jediná ambice, bylo mu úplně jedno, že by prací mohl změnit svůj krámk na supermarket, bylo mu jedno, že by mohl vydělat tisíce dirhamů, měl Knihu – modlitbu – pouť a tečka; moje matka ho ctěla a byla poslušná, jako by byla zároveň jeho dcerou a služebnou; takhle jsem vyrostl, v súrách a morálce, v příbězích o prorokovi a slavných dobách Arabů, chodil jsem do úplně průměrné školy, kde jsem se trochu naučil francouzsky a španělsky a každý den jsem chodil se svým přítelem Bassamem do přístavu, do dolní části mětiny a na Grand Zoco, kde jsme pokukovali po turistech, a jakmile nám vyrostly chlupy mezi nohama, stalo se naší hlavní činností šmírování cizinek, hlavně v létě, když nosily šortky a krátké sukně. V létě nebylo nic moc co dělat, každopádně kromě toho šmírování holek, chození na pláž a kouření jointů, když nám někdo přenechal kousek hašiše. Četl jsem po desítkách staré francouzské detektivky, které jsem si kupoval za pár šupů v antikvariátu, detektivky, protože tam byla často šukačka, blondýny, fára, whisky a prachy, všechny věci,

co jsme neměli a o nichž jsme snili, zaklínění mezi modlitbami, Koránem a Bohem, který byl trochu jako druhý otec, aspoň díky těm kopancům do zadku. Sedávali jsme nahoře na útesu naproti Úžině, obklopení fénickými hroby, což byly spíš jenom díry ve skále plné pytlíků od brambůrků a plechovek od kokakoly než antické mrtvolky, na uších jsme měli sluchátka od wolkmana a dívali se celé hodiny na pendlování trajektů mezi Tangerem a Tarifou. Hrozně jsme se nudili. Bassam snil o tom, že odjede, že zkusí štěstí tam na druhé straně, jak říkal; jeho otec byl číšníkem v restauraci pro zazobance na pobřeží. Já jsem na druhou stranu, na Španělsko, na Evropu, moc nemyslel, měl jsem rád to, co jsem četl v detektivkách, toť vše. Díky románům jsem se učil jazyk, dozvěděl se něco o cizích zemích; byl jsem hrdý, že je znám, že je mám sám pro sebe, nechtěl jsem, aby mi je neohrabaný Bassam pošpinil svými ambicemi. V té době mě hlavně lákala sestřenice Merjem, dcera mého strýce Ahmeda; žila sama s matkou ve stejném patře jako my, její otec a bratři pracovali v zemědělství v Almerii. Nebyla moc hezká, ale měla velká prsa a kulatoučký zadek; doma často nosila upnuté džíny nebo skoro průsvitné šaty, bože, bože, jak ta mě vzrušovala, přemýšlel jsem, jestli to je schválně, a v erotickém snění před usnutím jsem si představoval, jak ji svlékám, hladím, dávám si hlavu mezi její obrovská prsa, ale nebyl jsem schopný udělat první krok. Byla to moje sestřenice, mohl jsem si ji vzít, ale ne ji osahávat, to ne. Spokojoval jsem se se svými sny, bavil jsem se o ní s Bassamem, když jsme trávili odpoledne pozorováním brázd lodí. Dneska se na mě usmála, dneska měla na sobě to a ono, myslím, že měla červenou podprsenku atd. Bassam přikyvoval a říkal mi, ta tě chce, to je jasný, líbíš se jí, jinak by se takhle nepředváděla, jak nepředváděla, je normální, že nosí podprsenku, ne? Ano, ale červenou, kamaráde, chápeš to? Červená vzrušuje, a takhle pořád dokola celé hodiny. Bassam měl hlavu hodného idiota,

kulatou s malýma očima, každý den chodil se svým otcem do mešity. Trávil čas tím, že vymýšlel neuvěřitelné plány, jak by tajně emigroval převlečený za celníka nebo za policajta; snil o tom, že ukradne papíry nějakému turistovi a že pěkně oblečený, s hezkým kufrem v klidu odjede lodí, jakoby nic – ptal jsem se ho, co ale budeš ve Španělsku dělat, když nebudeš mít prachy? Budu trochu pracovat, abych si něco ušetřil, a pak odjedu do Francie, odpovídal, do Francie, pak do Německa a odtud do Ameriky. Nevím, proč si představoval, že bude snadnější odjet do Ameriky z Německa. V Německu je hrozná zima, říkal jsem. A nemají tam rádi Arabi. To není pravda, říkal Bassam, Maročany tam mají rádi, můj bratranec je mechanik v Düsseldorfu a je tam hrozně šťastnej. Stačí se naučit německy, a pak tě tam prý hrozně uctívají. A je tam lehčí dostat papíry než ve Francii.

Střídali jsme své vzdušné zámky ve Španělku, Merjeminy prsa za emigraci; také jsme hodiny meditovali, naproti Úžíně, a pak jsme se vraceli pěšky domů, on šel na večerní modlitbu a já se snažil ještě jednou zahlédnout svou sestřenicí. Bylo nám sedmnáct, ale v hlavě spíš dvanáct. Nebyli jsme moc mazaní.

O několik měsíců později jsem dostal svůj první výprask, lavinu ran, jakou jsem nikdy předtím nepoznal, byl jsem napolo omráčený a plakal jsem, bolestí stejně jako ponížením, můj otec plakal taky, hanbou, a přeříkával zažehnavací formule, Bože, ochraňuj nás od neštěstí, Bože, pomoc nám, Bůh je jediný a všeobjímající, a fackoval mě a řezal opaskem, zatímco matka sténala v koutě, taky plakala a dívala se na mě, jako kdybych byl ztělesněním ďábla, a když se otec unavil a už mě nemohl mlátit, nastalo velké, hrobové ticho, oba se na mě upřeně dívali. Byl jsem cizinec, cítil jsem, že mě ty pohledy vyhazují, byl jsem ponížený a vystrašený, otcovy oči byly plné nenávisti, vyběhl jsem ven. Práskl jsem za sebou dveřmi, na patře jsem přes dveře slyšel, jak Merjem pláče

a křičí, byly slyšet rány a nadávky jako běhna, coura, seběhl jsem schody, když jsem byl venku, všiml jsem si, že mi teče krev z nosu, že jsem jenom v košili, že mám v kapse jenom deset dirhamů a že nemám kam jít. Naštěstí to bylo začátkem léta, večer byl vlahý, vzduch slaný. Sedl jsem si na zem, opřel se o kmen eukalyptu, vzal jsem hlavu do dlaní a bulil jako malý kluk až do setmění, až do svolávání k modlitbě. Vstal jsem, měl jsem strach; věděl jsem, že se nevrátím domů, že už se tam nevrátím, že to nejde. Co budu dělat? Šel jsem do místní mešity, chtěl jsem zastihnout Bassama u východu. Uviděl mě, vykulil oči, naznačil jsem mu, aby se zbavil táty a šel za mnou. Do prdele, víš, jak vypadáš? Co se ti stalo? Starší nás přistihl s Merjem nahý, řekl jsem, a jen při samotné vzpomínce na tu chvíli jsem zatnul zuby a oči se mi vzteky zalily slzami. Pocítil jsem stud, příšerný stud, že jsme byli přistiženi nazi, spalující stud, který mě paralyzuje ještě teď – Bassam zahvízdal, no, tobě by se to zkrátka stát nemohlo, řekl jsem, aniž bych zacházel do podrobností. Co teď budeš dělat? Nevím. Ale domů se vrátit nemůžu. Kde budeš spát, zeptal se mě Bassam. Netuším. Máš peníze? Dvacet dirhamů a jednu libru, to je všechno. Dal mi pár mincí, které měl po kapsách. Musím už jít. Uvidíme se zítra? Jako obvykle? Řekl jsem dobře a odešel. Trochu ztracený jsem se prošel po městě. Vydal jsem se po ulici Pasteur a pak sešel malými svažujícími uličkami k moři; svítila tam červená světla bordelů, před výlohami seděli podivní týpci. Po římsce se klidně procházely páry, s propletenýma rukama, což mi připomínalo Merjem. Vrátil jsem se k přístavu a došel až k Tombeaux; sedl jsem si proti Úžíně, ve Španělsku svítila překrásná světla; představoval jsem si, jak tam lidé tančí na plážích, svobodu, ženy, auta; co budu dělat bez střechy, bez peněz? Žebrat? Pracovat? Musím se vrátit domů. Tahle vyhlídka mě ničila už předem. To nejde. Lehl jsem si, díval se dlouho na hvězdy. Usnul jsem, dokud mě zima při svítání nedonutila vstát,

šel jsem se projít, abych se trochu zahřál. Všechno mě bolelo od ran a po noci strávené na skále. Kdybych to věděl, vrátil bych se poslušně domů, poprosil otce o odpuštění. Kdybych nebyl tak pyšný a udělal to, vyhnul bych se ponížení a ranám a možná bych se stal také obchodníkem s koloniálním zbožím, možná bych si vzal Merjem, možná bych jednou jedl v Tangeru v krásné restauraci u moře a dával výprask svým dětem, celému vrhu řvoucích a hladových štěňat.

Měl jsem hlad, jedl jsem shnilé ovoce, které zelináři nechávali žebrákům, musel jsem bojovat o rozmačkaná jablka, plesnivé pomeranče, fackovat se s různě narušenými lidmi, jednonohými, mongoloidními, hordou hladových, kteří se jako já potloukali okolo tržiště; byla mi zima, trávil jsem celý mokrý podzimní noci, kdy se nad městem snášely bouřky, vyháněly žebráky pod podloubí, do různých zákoutí v Medině, do rozestavěných domů, kde jste museli podplatit hlídače, aby vás tam nechal; v zimě jsem odjel na jih, nenašel jsem tam nic než policajty, kteří mě nakonec nemilosrdně zmlátili na oprýskaném komisariátu v Casablance, aby mi dodali odvahy se vrátit k rodičům; splánil jsem si nákladák do Tangeru s poctivým chlápkem, který se se mnou rozdělil o svačinu a pak mi dal ránu do obličeje, protože jsem mu odmítl dělat holku, a když jsem šel za Bassamem, když jsem se odvážit vstoupit do naší čtvrti, vážil jsem o bůhvíkolik kilo méně, měl jsem oblečení úplně rozedrané, knížku už jsem nečetl celé měsíce a bylo mi právě osmnáct. Bylo málo pravděpodobné, že by mě někdo poznal. Byl jsem vyčerpaný. Třásl jsem se. Nebyl jsem úplně špinavý, myl jsem se na nádvoří před mešitou, pod káravým pohledem správců a imámů, pak jsem musel předstírat, že se modlím, abych se trochu zahřál na pohodlných kobercích, vzal jsem si Korán někam do rohu

a spal jsem vsedě s knihou na kolenou, tvářil jsem se osvíceně až do chvíle, než se nějaký pravý věřící rozčílil, když mě uviděl, jak chrápu nad Svatým textem a vyhodil mě s kopanci do zadku a někdy i deseti dirhamy, abych šel jinam. Chtěl jsem se setkat s Bassamem, aby zašel za mými rodiči a řekl jim, že je mi to moc líto, že jsem toho hodně vytrpěl, a že si přeju se vrátit domů. Vzpomínám si, že jsem hodně myslel na matku. A taky na Merjem. V těch nejtěžších chvílích, ve strašlivých chvílích, kdy jsem se musel ponížít před hlídačem parkoviště nebo policajtem, kdy ze záhybů jejich oblečení unikal příšerný smrad mého studu, jsem zavíral oči a myslel na vůni kůže Merjem, na těch několik hodin s ní. Byl jsem úplně grogy z toho, jak se svět může najednou tak rychle změnit.

Stáváme se lidským ekvivalentem holuba nebo racka. Lidé nás vidí, aniž by nás opravdu viděli, někdy nás kopnou, abychom zmizeli a strašně, opravdu strašně málo si dokážou představit, na jakém lodním zábradlí, nebo na jakém balkóně v noci spíme. Přemýšlím, na co jsem v té době myslel. Jak jsem to vydržel. Proč jsem se jednoduše po dvou dnech nevrátil k otci a nezhroutil se na kanapi v obývací; proč jsem nešel na radnici nebo kamkoli jinam, abych požádal o pomoc, možná že je v mládí nějaká nekonečná síla, jakási moc, která způsobuje, že všechno přejde, že se nás opravdu nic nedotkne. Alespoň ze začátku. Ale teď, po deseti měsících, co jsem se zdechnul, po tři sta hodinách studu, jsem už nemohl. Možná jsem zaplatil. A nezanechalo to ve mně žádné básně, ani filozofické úvahy o bytí, pouze tichou nenávist a vzrůstající nedůvěra vůči všemu, co bylo lidské.

Než jsem zašel za Bassamem, vzpomínám si, že jsem se vykoupal. Bylo krásné jarní ráno, spal jsem ve výmolu dole u útesu, u mysu Spartel, několik kilometrů od centra Tangeru, potom co jsem zhltnul tuňáka z konzervy a kousek chleba, očazeným ohněm z lísek a novin. Zahalil jsem se

do dlouhého vlněného kabátu, který jsem štípnul na trhu, a který byl se mnou po celou zimu a usnul jsem, ukolébán mořským vlnobitím. Ráno bylo Středozevní moře klidné, klidné a sytě modré, vycházející slunce zlehka hladilo písečné skvrny mezi skalami. Nevadilo mi, že zmrznu, hrozně jsem zatoužil po této kráse, po tomto průzračném klidu. Voda byla ukrutně studená. Trochu jsem se zahřál, když jsem plaval rychle na sever, možná tak sto metrů, proud byl silný, musel jsem bojovat, abych se dostal na břeh. Svalil jsem se do písku na slunci; bylo bezvětří, jenom vlahné pohlázení křemíku, usnul jsem, vyčerpaný a téměř šťastný. Když jsem se probudil o dvě nebo tři hodiny později, dubnové slunce prudce žhnulo a měl jsem hlad. Snědl jsem zbytek chleba z předešlého večera, napil se hodně vody; složil jsem kabát do batohu, trochu jsem si upravil oblečení – na košili jsem měl díru v podpaždí, a na zádech skvrny od kolomazi; kalhoty byly dole rozedrané; pruhy na šedivém saku už nebyly vidět, dostal jsem ho v humanitním centru pro chudé. Přese všechno jsem se cítil ve formě. Bassam mi určitě dá jednu čistou košili a kalhoty. Neviděl jsem ho od konce prosince, kdy jsem odešel do Casy; pomohl mi, jak jen mohl, dal mi trochu peněz, jídlo a jednou dokonce i zprávy o Merjem: její matka ji poslala ke své sestře na konec světa do Rífu. Zkrátka do vězení. Bassam pořád snoval svoje hvězdné plány, jak by se mohl dostat do Španělska, a naposledy, co jsme se viděli, pořád na tom samém místě, naproti Úžině, naproti nedosažitelné Tarifě, mi řekl, neboj se. Odejdi do Casy a až se vrátíš, najdu způsob, jak se dostat na druhou stranu. Pořád jsem nevěděl, co bychom mohli ve Španělsku dělat bez papírů a peněz, potloukali bychom se a nakonec by nás sebrali a vyhostili, ale dobře, byl to krásný sen.

Šel jsem za ním kolem poledne; věděl jsem, že bude jeho otec v práci. Když jsem procházel ulicemi čtvrti, svíralo se mi srdce. Šel jsem rychle, pečlivě jsem se vyhnul rodinnému

koloniálu, došel jsem až k Bassamovu domu, vyběhl jsem jako velká voda a zabouchal na dveře jako blázen, jako kdyby mě někdo pronásledoval. Byl tu. Okamžitě mě poznal, což mému zjevu dodalo důvěry. Pozval mě dál. Očichal mě a řekl mi, že zas tolik na tuláka nesmrším. Rozesmálo mě to. To je fakt možný, ale přesto bych se rád vysprchoval a něco pojed, řekl jsem. Měl jsem dojem, že jsem konečně někam došel. Dal mi čisté oblečení, byl jsem v koupelně asi hodinu. Nikdy jsem nepomyslel, že dostatek vody může být božský luxus. On mi mezitím připravil snídani, vajíčka, chleba, sýr. Pořád se spiklenecky usmíval. Ani se mě skoro nezeptal, co jsem poslední měsíce dělal, jenom: no tak, bylo to v Case dobrý? – bez naléhání. Byl neklidný, pořád vstával a zase si sedal, a pořád se usmíval. No tak, lehni, řekl jsem nakonec. Zatvářil se, jako kdyby ukradl slepici. Jak lehni? Proč tohle říkáš? Dobře, ok, řeknu ti to, myslím, že jsem pro tebe něco našel, místo, kde budeš moct zůstat v klidu, budou se o tebe starat. Znovu se spiklenecky zatvářil. Co je to za místo, útulek? Představoval jsem si, že za tím bude nějaký plán nesmyslné cesty, nějaký bassamovský příběh. Ne, kamaráde, ne, ne útulek, ani špitál, ještě něco lepšího: mešita.

Co chceš, abych dělal v mešitě, zeptal jsem se.

Není to místo jako jiné, odpověděl Bassam, uvidíš, tihle lidi jsou jiní.

Skutečně, tak to ano, byli jiní. Vousatí, oblečení do tmavého strohého oblečení. Kromě toho je pravda, že byli tihle islamisté spíš sympatičtí a štědrí. Šejk Nuredin (nechal si říkat šejk, ale nebylo mu určitě víc než čtyřicet) mě požádal, abych mu vyprávěl svůj příběh, když mě Bassam představil: to je ten, o kterém jsem ti říkal, šejku, je opravdu věřící, ale je v nouzi. Bůh se o něj postará, odpověděl. Mešita nebyla opravdovou mešitou, bylo to přízemí v domě s koberci na zemi a měděnou destičkou na dveřích, na které stálo „Sdružení pro šíření myšlenek koránu“. Bassam se tvářil hrdě, že

jim vede zbloudilou ovečku. Všechno nebo téměř všechno jsem podrobně vyprávěl. Šejk Nuredin mě pozorně poslouchal a díval se mi do očí, nevypadal překvapeně, jako kdyby už celý můj příběh znal. Když jsem skončil, chvíli mlčel a pořád se na mě díval, a zeptal se mě: jsi věřící? Podařilo se mi odpovědět ano, aniž bych vypadal, že váhám. Neudělal jsi chybu, příteli. Nechal ses chytit do pasti té dívky. Ona za to může, a tvůj otec byl nespravedlivý. Byl jsi slabý, to je jisté, ale promluvilo tvé mládí. Může za to tvůj otec, měl lépe hlídat ženy ze své rodiny, měl jim přikázat poslušnost. Kdyby byla tvoje sestřenice slušná, nikdy by se to nestalo. Bassam ho přerušil: Šejku, jeho otec křičí po celé čtvrti, že už nemá syna, že ho vydědil.

Nuredin se smutně usmál. Tyhle věci se možná vyřeší až časem. Důležité je, co teď s tebou. Bassam mi řekl, že jsi zbožný, seriózní, pracovitý a že máš rád knihy, je to tak? Přesně tak. Ach, totiž co se týče knih, zadržel jsem.

Za pět minut jsem byl přijat jako knihkupec Sdružení pro šíření myšlení koránu; dali mi malinkatý pokoj, který vedl do dvora, a plat. Žádný hrnec zlata, ale přece jen drobné kapesné. Nemohl jsem se z toho vzpamatovat. Vřele jsem šejkovi Nouredinovi poděkoval, čekal jsem, že to něco nepředpokládaného zhatí. Skutečný zázrak. Dali mi předem pár dirhamů, abych si koupil šaty a boty; Bassam šel se mnou. Byl hrdý a celou dobu se usmíval. Říkal jsem ti to, řekl, říkal jsem ti, že jsem našel řešení. Vidíš, že chodit do mešity k něčemu je, říkal.

Setkal se se Sdružením myšlení na páteční modlitbě se svým otcem. Když je uviděli, líbili se jim. Jsou to lidé, jací jsou potřeba, říkal Bassam. Pochází z Arábie a mají plno peněz.

Prošli jsme se po centru jako nabobové, koupil jsem si tři košile, dvoje kalhoty, spodky a černé boty, které mi byly u špičky trochu těsné, takové špičaté nic, co mělo ksicht. Taky jsem si opatřil hřeben, pomádu na vlasy a krém na boty,

byl jsem zase bez peněz, nebo skoro bez peněz, ale šťastný, a Bassam také, kvůli mně. Byl tak šťastný, že mě z toho dostal, že mě moc těšilo, když jsem to viděl. Hrálo mě to u srdce stejně jako ty nalakované pompy. Obejmul jsem ho a rozcuchal mu kudrnaté pačesy. Teď se půjdeme převléknout a pak se projdeme, řekl jsem. Půjdeme balit holky, ulovíme dvě hezké turistky a ukážeme jim Alláhův ráj. A možná nám i zaplatí dvě piva, aby nám poděkovaly. Bassam zabrumlal nevím co, a pak ano, dobrý nápad, proč ne. Věděl moc dobře, že se nám určitě nepříhodí dva zázraky za jeden den, že nikdy nepadneme na dvě laskavé minisukně, ale tu hru hrál. Když jsme se vrátili do Sdružení, abych si vzal poprvé na sebe ty své hadry, bylo tam plno lidí; byla zrovna odpolední modlitba a my jsme se z ní neulili. Padl jsem čtyřikrát na tvář za šejkem Nuredinem, připadalo mi to hrozně dlouhé.